

2023-01-16

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet

Ink 2023 -01- 17

Dnr 1321-2022/23

Den 12 januari lade regeringen fram proposition 2022/23:48, *Sekretess vid Försäkringskassans handläggning av ärenden om elstöd samt slopad kontrolluppgiftsskyldighet*. Innebörden av förslaget är att sekretess ska gälla för till skydd för enskilda personliga förhållanden vid handläggningen av sådana ärenden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. De nya bestämmelserna ska införas i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 februari 2023.

Propositionen bygger på två olika departementspromemorior: *Sekretess vid Försäkringskassans handläggning av ärenden om högkostnadsskydd för elanvändare och slopad kontrolluppgiftsskyldighet* och *Sekretess i fråga om elektriska anläggningars identitet vid Försäkringskassans handläggning av ärenden om elstöd till elanvändare*. Promemoriorna remitterades måndagen den 5 december 2022 kl. 13.00 med en sista svarstid måndagen den 12 december, respektive fredagen den 16 december ca kl. 19.00 med en svarstid som löpte ut måndagen den 19 december kl. 12.00. Den 19 december kl. 11:00 hölls också ett möte i Regeringskansliet där tio av remissinstanserna yttrade sig muntligt över den andra promemorian. Remisstiden var således en vecka respektive en halv dag och många remissinstanser har meddelat att de inte haft möjlighet att svara på remissen på grund av den korta svarstiden. Justitiekanslern var mycket kritisk mot remisstiden och ifrågasatte om den över huvud taget var godtagbar. Särskilt relevant i detta fall är att förslagen i promemoriorna, trots att de är väldigt kortfattade och översiktliga, avser komplicerad lagstiftning och gäller undantag från en för vårt demokratiska statsskick grundläggande princip; den om allmänna handlingars offentlighet (se 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen).

Enligt 7 kap. 2 § regeringsformen måste vissa krav på beredningen av regeringsärenden uppfyllas genom att behövliga upplysningar och yttranden inhämtas från berörda myndigheter, men även från kommuner och sammanslutningar och enskilda i den omfattning som behövs. Beredningskravets faktiska innehåll bestäms av det aktuella regeringsärendets natur. Hur beredningskravet ska uppfyllas är inte närmare reglerat i regeringsformen. När det gäller beredning av ett lagstiftningsärende står det emellertid klart att remissförfarandet är centralt.

Den 22 december överlämnades lagrådsremissen till Lagrådet, vars yttrande kom den 30 december. Lagrådet framför där omfattande kritik, såväl i sak som i form, och finner att regeringsformens beredningskrav inte är uppfyllt och att lagrådsremissen därför inte kan ligga till grund för lagstiftning. Man inskräpper också hur viktigt remissförfarandet är även för Lagrådets granskning av lagförslag, framförallt i fråga om invändningar, påpekanden och förslag från domstolar och andra instanser med särskild juridisk kompetens. Man påpekar att det inte går att räkna med att ett bristfälligt remissförfarande kan vägas upp av en granskning av Lagrådet.

Trots lagrådets tydliga kritik och att det står klart att det grundlagsstadgade beredningskravet har åsidosatts, har regeringen valt att gå fram med lagförslaget med endast redaktionella ändringar. Det har under senare år blivit allt vanligare att regeringar – av olika färg – driver igenom grundlagsstridig lagstiftning. Såväl lagrådet¹ som domstolar² och konstitutionsutskottet har hanterat frågan vid upprepade tillfällen. I 2020/21:KU20 inskräpte KU vikten av att regeringen inhämtar de upplysningar och yttranden som behövs, inte minst i beredningen av ärenden vilka kan komma att få stor betydelse

¹ Se t.ex. Lagrådsremiss Regeringsprövning av kalkstenstäckter i undantagsfall den 9 september 2021

² Se bland annat NJA 2018 s. 743, Högsta förvaltningsdomstolens dom den 7 december 2022 i mål nr 7208-21 och 656-22,

för många människor, företag eller föreningar, som rör grundläggande fri- och rättigheter eller som kan innebära ett stort ekonomiskt risktagande för staten.³

Även om frågan hur beredningskravet ska uppfyllas inte är detaljreglerat i regeringsformen och att beredningskravets faktiska innehåll måste utgå från det aktuella regeringsärendets natur, finns det klara gränser för hur slarvig en beredning får tillåtas att vara. Syftet med ett remissförfarande är, enligt regeringsformen, att inhämta värdefulla synpunkter från berörda och kompetenta remissinstanser för att säkerställa en gedigen och rättssäker lagstiftning. Ett remissförfarande som enbart sker för syns skull kan aldrig uppfylla de grundlagsstadgade beredningskraven.

I det aktuella ärendet är det tydligt att lagstiftningsärendet har hanterats slarvigt och med för små tidsmarginaler. Elkostnadskrisen är akut för privatpersoner och företag och den lagstiftning som måste på plats för att genomföra lättnader ska givetvis genomföras, men det aktuella förslaget om sekretess saknar relevant motivering och har mött förödande kritik från såväl remissinstanser som av Lagrådet. Det är heller inte av avgörande betydelse för regleringen av elstödet till konsumenter, som redan är beslutad.

Till skillnad från t.ex. sådan nödlagstiftning som skedde under pandemin, är den nuvarande elkostnadskrisen varken oväntad eller hastigt inträffad. Kostnadsökningarna har pågått under över ett års tid, och den brådska som uppstått på grund av vallöften som saknat förankring i verkligheten kan inte tillåtas vara skäl för att åsidosätta de av grundlagen stadgade beredningskraven. Mot bakgrund av detta vill jag att konstitutionsutskottet granskar regeringens och statsrådet Ebba Buschs hantering av ärendet.

Elisabeth Thand Ringqvist

Riksdagsledamot (C)

³ 2020/21:KU20 s 10